

Ks. Krzysztof Wojciech Batóg*

Pino Di Luccio. *Fraternità Resiliente.*
Attualizzazioni della teologia Giovannea,
nel contesto del Mediterraneo.

Trapani: Sponde, Il Pozzo di Giacobbe 2022 ss. 195

W 2022 r. ukazała się kolejna książka pióra Giuseppe (Pino) Di Luccio SJ, profesora nadzwyczajnego Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, prorektora ds. akademickich, dyrektora magazynu „Ignaziana”, wykładowcy teologii biblijnej, profesora wizytującego Uniwersytet Urbanianum oraz Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie, nosząca tytuł: *Fraternità Resiliente. Attualizzazioni della teologia Giovannea, nel contesto del Mediterraneo*. Została ona wydana w języku włoskim.

Autor znany jest również z następujących dzieł: *Il cuore di Gesù nelle parole dei salmi: un itinerario di preghiera con i salmi*; *Discernere il cambiamento. Il cambio di prospettiva nella Bibbia*; *Il futuro come mosaico: saggi sul Tempio di Gerusalemme e sul sacerdozio di Gesù*; *Gesù dona l'acqua dello Spirito (Gv 7,37-39)*; *La gioia della verità: Francesco e la teologia nel Mediterraneo*; *Il Padre dei piccoli e la pace del suo Regno: sette studi sul «Padre nostro» con un lessico di termini ebraici ed aramaici*; *La Parola di Dio e il tempo della salvezza: il Vangelo secondo Giovanni e il suo contesto*; *The «Quelle» and the Targums: righteousness in the Sermon on the Mount/Plain*.

Monografia jest podzielona na przedmowę, którą napisał bp Erio Castellucci, wykaz skrótów, wstęp autora, cztery nienumerowane rozdziały (o znaku, prorocत्वach, czasie i wizjach), dwa numerowane dodatki (o braterstwie, jako definicji tożsamości w konflikcie interpretacji biblijnych, oraz uniwersalności miłosierdzia Bożego i powszechnego braterstwa w słowach modlitw Żydów, chrześcijan i mułmanów, a także w języku sztuki), zakończenie, bibliografię oraz spis treści.

---

* Ks. Krzysztof Wojciech Batóg – prezbiter diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, doktorant Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, ORCID 0009-0008-9529-4748; e-mail: kbatog1989@gmail.com.

Wstęp recenzowanej monografii można podzielić na trzy części. Pierwsza z nich (s. 11-14) traktuje o teologii biblijnej w kontekście śródziemnomorskim, o sytuacji, w której znajduje się świat pogrążony w pandemii koronawirusa, w obliczu wojny na Ukrainie oraz o konieczności braterstwa ludów żyjących w obrębie „naszego morza”. Autor zwięźle opisuje, o czym traktują poszczególne rozdziały oraz dodatki. Metodą tej monografii jest metoda międzykontekstowa. Refleksje, które są podejmowane w książce, mają na celu aktualizację teologii Janowej w kontekście śródziemnomorskim. Część druga wstępu (s. 14-17) traktuje o braterstwie i korelacji, omówionych w pierwszych dwóch rozdziałach dzieła (*Il Segno* – znak oraz *Profezie* – prorocstwa). Ostatnia część wstępu (s. 17-18) zapowiada świadectwo Ducha i aktualność objawienia Jezusa w słowie Bożym i Jego czynach, które odnajdujemy w rozdziale trzecim i czwartym (*Il Tempo* – czas oraz *Visioni* – wizje).

Kolejną część książki stanowią poszczególne rozdziały. W rozdziale pierwszym, *Il Segno* (s. 19-51), Autor przedstawia braterstwo zapowiedziane przy oczyszczeniu świątyni, wyjaśnione w wydarzeniu wesela w Kanie i dopełnione uwielbieniem Jezusa na krzyżu. Konsekwencją tych wydarzeń jest odnowienie ludzkości przez Słowo Boże. Pierwotnym kontekstem do zrozumienia znaczenia i aktualności znaku Jezusa w świątyni jerozolimskiej są oczekiwania wobec nowej świątyni oraz osoby Mesjasza i jego relacji ze świątynią „obecną” i „nową”. W tradycji międzytestamentowej i rabinicznej całą ludzkość można rozumieć jako świątynię eschatologiczną. Czwarta Ewangelia w kontekście świąt żydowskich odpowiada na spełnienie oczekiwań związanych z „nową świątynią”.

W rozdziale drugim pt. *Profezie* (s. 53-82) Autor monografii proponuje skupić się na chrystologicznej hermeneutyce wzajemnych powiązań, wychodzących od utożsamienia Jezusa z wodą i światłem w siódmym i ósmym rozdziale czwartej Ewangelii. Podczas Święta Namiotów Jezus mówi o swoim mesjaństwie za pomocą obrazów biblijnych wody i światła, aby zaoferować nam uczestnictwo w Jego życiu i w komunii z Ojcem oraz braterstwo, które z tego wynika.

Rozdział trzeci, *Il tempo* (s. 83-108), został poświęcony Osobie i działaniu Ducha Świętego oraz aktualizacji i aktualności słowa Bożego, które zostało wyjaśnione w J 16 i w adhortacji apostoelskiej *Gaudete et exultate*, na temat powołania do świętości w świecie współczesnym. W tych tekstach świadectwo Ducha wyjaśnione jest jako uświęcenie związane z komunią z Jezusem oraz uczestnictwem w Jego komunii w życiu Ojca. Świętość, obok sąsiedztwa, która według papieża Franciszka jest działaniem i darem Ducha, staje się świadectwem i aktualizacją czasu zbawienia.

W rozdziale czwartym, *Visioni* (s. 109-144), Autor prezentuje czytelnikowi, jak poszczególne wizje braterstwa zależą od interpretacji tekstu biblijnego oraz w jaki sposób interpretacje tekstu biblijnego mają na celu otwarcie oczu i sprowokowanie wizji braterstwa. Doświadczenie zmartwychwstania Jezusa z darem Jego Ducha jest doświadczeniem miłości, które pozwala widzieć brata w obcym, innym,

nieprzyjacielu. Z tym doświadczeniem przyjmujemy objawienie Słowa Bożego, możliwe staje się rozpoznanie świadectwa Ducha, świętowanie urzeczywistniania się prorocत्व, rozpoznawanie znaków czasu i zobaczenie rzeczywistości zbawienia.

Poszczególne rozdziały mają różną liczbę stron: rozdział pierwszy – 32 strony, rozdział drugi – 29 stron, rozdział trzeci – 25 stron, a rozdział czwarty – 35 stron.

Kryterium podziału poszczególnych rozdziałów jest aktualizacja tematu braterstwa w teologii biblijnej. Pierwszy rozdział pokazuje braterstwo w perspektywie antropologicznej, drugi w perspektywie chrystologicznej, trzeci w perspektywie eschatologicznej, a czwarty w perspektywie sakramentalnej – w dialogu z wyrażaniem wiary i kultury religii oraz społeczeństw basenu Morza Śródziemnego.

Autor monografii odnosi się w swoim dziele do nauczania papieża Franciszka, a mianowicie do encykliki *Laudato si'* oraz encykliki socjalnej *Fratelli tutti*, w kontekście braterstwa związanego z czasem współczesnym.

Kolejną część monografii stanowią dwa dodatki. Oba ilustrują trwałe braterstwo i aktualizację teologii Janowej na różne sposoby: a) w epoce Nowego Testamentu (dodatek pierwszy – *La fraternità come definizione di identità nel conflictio delle interpretazioni Bibliche* [s. 145-154] mówi o definicji tożsamości wynikającej z interpretacji tekstów biblijnych), b) w czasach późniejszych (dodatek drugi – *L'universalità della misericordia di Dio e la fraternità universale nelle parole delle preghiere de Ebrei, Cristiani e Musulmani e nel linguaggio dell'arte* [s. 155-174] mówi o braterstwie i aktualizacji w modlitwach Żydów, chrześcijan, muzułmanów oraz w języku sztuki).

Struktura recenzowanej monografii jest przemyślana i przejrzysta. Praca posiada wstęp, zakończenie, bibliografię, wykaz skrótów, dodatki oraz poszczególne rozdziały. Każdy z rozdziałów składa się ze wstępu, poszczególnych punktów i zakończenia, co sprawia łatwość w odszukaniu interesujących nas fragmentów.

Uważam, że monografia przedstawia dużą wartość merytoryczną. W obliczu wyzwań związanych z ruchem migracyjnym opracowanie zyskuje niezwykłą aktualność, ponieważ jest próbą budowania pomostów społecznych i religijnych między różnymi drogami wiary i drogami doświadczeń kulturowych. Warto zwrócić uwagę także na bogatą bibliografię, która świadczy o wysokiej jakości dzieła i rzetelności autora. Monografia *Odporne Braterstwo. Aktualizacja teologii Janowej w kontekście basenu Morza Śródziemnego* jest pozycją godną polecenia dla osób, które chcą zgłębić temat braterstwa w teologii Janowej i jego aktualność w czasie nam współczesnym, po pandemii koronawirusa i podczas wojny na Ukrainie. Braterstwo pozostaje zawsze wartością ponadczasową i uniwersalną.